

Ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument met overgangszone van de abdijhoeve Hof ten Brukom in Sint-Pieters-Leeuw

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIEN EN BEGROTING,
WONEN EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 2 oktober 2019 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 8, §1, 2°;

Gelet op het ministerieel besluit van 10 mei 2019 tot voorlopige bescherming als monument met overgangszone van de abdijhoeve Hof ten Brukom in Sint-Pieters-Leeuw;

Gelet op het openbaar onderzoek dat gehouden is van 5 juni 2019 tot en met 4 juli 2019 en waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van de abdijhoeve Hof ten Brukom aantoonst;

Overwegende dat de abdijhoeve Hof ten Brukom van algemeen belang is omwille van de historische en architecturale waarde;

Overwegende dat de abdijhoeve Hof ten Brukom als monument historische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De abdijhoeve Ten Brukom werd opgetrokken in 1777 ter vervanging van een oudere pachthoeve, in het gehucht Brukom in Sint-Pieters-Leeuw. De hoeve is de laatste fysieke getuige van de eeuwenlange aanwezigheid van de Ter Kamerenabdij op deze locatie en vormt een waardevol historisch relict. Brukom is van oudsher een belangrijk gehucht gelegen op een knooppunt van wegen en waterlopen in een gunstig gelegen natuurlijk landschap dat grote mogelijkheden bood voor landbouw en veeteelt. De omgeving wordt gekenmerkt door oude nederzettingen en woonkernen zoals Brukom, wiens ligging door de bodemgesteldheid en het oude wegennet is bepaald. De geschiedenis van Brukom is nauw verbonden met de cisterciënzerabdij van Ter Kameren (Elsene) die er drie pachthoven bezat, waarvan het 'Hof te Cloostergoet' de grootste was. De abdij werd opgericht in 1201 en beschikte al vrij snel over uitgestrekte bezittingen verspreid over een zeventigtal locaties, voornamelijk in de Brusselse randgemeenten en Vlaams-Brabant. Dit grondbezit vormde de basis voor de rijkdom van de abdij en werd in eerste instantie door de abdij zelf geëxploiteerd. De landbouwbedrijven die instonden voor de ontginning van de uitgestrekte bezittingen van de abdij werden later uitgebaat door lekenbroeders of werden verpacht, zoals ook de pachthoven in Brukom. De aanwezigheid van de abdij van Ter Kameren in Brukom gaat terug op een oorkonde van 1238. In 1777 liet de abdij een volledig nieuwe hoeve bouwen, het huidige Hof ten Brukom, ter vervanging van het oudere 'Hof te Cloostergoet'. De bouw van het nieuwe

complex kaderde vermoedelijk in de enorme bouwactiviteit die de abdij ontplooidde na de Vrede van Utrecht (1713). Veel van haar hoeven werden vanaf het tweede kwart van de 17de eeuw immers hersteld of uitgebreid. De gebouwen, voorheen van leem- en vakwerk, werden versteend en afgedekt met leien daken. De nieuwe vierkantshoeve in Brukom was aanzienlijk groter dan de oude pachthoeve 'Hof te Cloostergoet'. Ook na de opheffing van de abdij behield de pachthoeve haar agrarische functie. Het goed wisselde tijdens de 19de eeuw meerdere malen van eigenaar en werd steeds verder verpacht, tot aan het midden van de 20ste eeuw. Bepaalde aanpassingen die toen gebeurden aan de hoeve, getuigen van het bestendig gebruik van de hoevesite voor agrarische doeleinden. In dit geval betreffen het de vroeg 20ste-eeuwse aanvullingen zoals paardenstallen in de zuidwestelijke vleugel en de in 1938 aangebouwde paardenstallen tegen de straatvleugel.

Het Hof ten Brukom bezit eveneens historische waarde als één van de zeldzame relictten die nog getuigen van het landelijke karakter van het gehucht Brukom. Ten slotte bezit het Hof ten Brukom ook historische waarde als voormalige abdijschoorsteen. Als pachthoeve in het bezit van een machtige Brusselse abdij getuigt ze van het landbouwsysteem tijdens het ancien régime. De toegangspoort met duiventil, een privilege weggelegd voor adel en clerus, vormde de veruitwendiging van de bijzondere status van de abdijschoorsteen;

Overwegende dat de abdijschoorsteen Hof ten Brukom als monument architecturale waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De abdijschoorsteen Hof ten Brukom bezit architecturale waarde als representatief en gaaf bewaard voorbeeld van een monumentaal gesloten hoevecomplex. Dit hoevetype is talrijk vertegenwoordigd in de vruchtbare kleistreken. Doorgaans zijn gesloten hoeven ingericht voor een gemengd landbouwbedrijf, voor veeteelt en het bergen van een belangrijke landbouwproductie. Het betreft vaak zeer grote en architecturaal indrukwekkende ensembles. Deze landbouwuitbatingen worden typologisch gekenmerkt door een zeer gesloten exterieur, wat het geheel een defensief architecturaal karakter verleent. Buitengevels zijn slechts doorbroken door verluchttingsgaten of sporadisch door hoog geplaatste en/of betraliede vensteropeningen. Dit staat in groot contrast met de opengewerkte erfgevels die naargelang de functie een andere uitwerking kennen. Het gesloten hoevecomplex van het Hof ten Brukom is typologisch representatief, maar eveneens uitzonderlijk omwille van zijn uitzonderlijke dimensies en architecturale kwaliteit. De abdijschoorsteen werd opgetrokken omstreeks 1777 in een zeer typerende bak- en zandsteenarchitectuur onder steile leien bedaking, met afgewolfde zadeldaken. Zowel qua vormgeving als indeling en opstelling beantwoordt het Hof ten Brukom aan de typologie van een 18de-eeuwse gesloten hoeve van het Brabantse type. De gebouwen zijn volgens een rationele rechthoekige configuratie gegroepeerd rondom een gekasseid erf, voorheen met centrale mestvaalt. Het geheel is symmetrisch opgevat en parallel aan de straat ingeplant. De twee hogere haakse vleugels bevatten enerzijds de imposante schuur en anderzijds het woongedeelte met boerenwoning en rentmeesterswoning. Tegenover de straatvleugel met poortgebouw bevindt zich de stalvleugel met veldpoort. Ook wat materiaalgebruik betreft is de abdijschoorsteen representatief voor de bouwperiode en -stijl. Het onbepleisterde en verankerde baksteenmetselwerk wordt gecombineerd met kalkzandsteen voor plinten, hoekkettingen en nekblokken, steigergaten, uilengaten, verluchttingsgaten en poortomlijstingen aan de erfzijde, als ook enkele vensteromlijstingen aan de buitengevels. Blauwe hardsteen wordt aangewend voor de deuren en vensteromlijstingen, als ook voor de overige poortomlijstingen. De geveluitwerking heeft een doorgedreven functioneel karakter en wordt bepaald door de landbouwactiviteiten. Er is een rationele opeenvolging van deur- raam- en laadopeningen die door hun regelmaat en symmetrie tevens een architecturale kwaliteit verlenen. De decoratieve uitwerking van de getoogde deuropomlijstingen van de boerenwoning en rentmeesterswoning is typerend voor de bouwperiode en benadrukt de bijzondere status van de bouwheer van de pachthoeve. Dit is eveneens het geval voor het poortgebouw met duiventil, die typologisch representatief is voor abdijs- of kasteelhoeves en waarvan de vormgeving met korboogpoort onder een leien (schild)dak kenmerkend is voor Vlaams-Brabant. Ondanks het functionele karakter is de architecturale vormgeving van de stalgebouwen uitzonderlijk doordat gebruik werd gemaakt van een overwelfing met bakstenen koepelgewelven op monolithische zuilen van blauwe hardsteen.

De schuur vormt, samen met het poortgebouw, één van de meest uitgesproken onderdelen van de gesloten hoeve. De grootte van de schuren is evenredig met de graaninkomsten van de landbouuitbating. De graanschuur van het Hof ten Brukom is een representatief voorbeeld van de Brabantse schuur. Het betreft een langsschuur, waarbij de dorsvloer in de lengterichting gesitueerd is, naast de tas. De schuurpoorten bevinden zich bijgevolg in de kopse gevels van het gebouw, die naargelang de dakvorm zijpuntgevels of afgetopte puntgevels zijn, vaak met cirkelvormige uilengaten in de geveltop. Het houten dakgebinte van de schuur wordt geschoord door monumentale bakstenen zuilen ter hoogte van de scheiding tussen dorsvloer en tas, een constructieprincipe dat overwegend voorkomt in Vlaams- en Waals-Brabant;

Overwegende dat de afbakening van een overgangszone noodzakelijk is omwille van volgende motivatie:

De overgangszone is noodzakelijk omdat er zich aanbouwen bevinden (zonder erfgoedwaarde) die rechtstreek tegen het beschermde monument zijn aangebouwd en bijgevolg een rechtstreekse impact kunnen hebben op de erfgoedwaarden van het monument. Ingrepen in de overgangszone rondom het als monument beschermde Hof ten Brukom, zoals het aanpassen van de aanbouwen zonder erfgoedwaarde, het toevoegen van nieuwe aanbouwen, aanplantingen, verhardingen of constructies in de onmiddellijke omgeving van het monument, kunnen een grote impact hebben op de erfgoedwaarden van het monument,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen definitief beschermd als monument:

de abdijhoeve Hof ten Brukom, gesloten hoevecomplex met binnenplaats, Bergensesteenweg 711 in Sint-Pieters-Leeuw, bekend ten kadaster: Sint-Pieters-Leeuw, 3de afdeling, sectie F, perceelnummer 546G (deel).

De volgende onroerende goederen worden definitief beschermd als overgangszone bij het monument: de onmiddellijke omgeving rondom de abdijhoeve Hof ten Brukom, meer bepaald het resterend gedeelte van het perceel dat niet beschermd wordt als monument, Bergensesteenweg 711 in Sint-Pieters-Leeuw, bekend ten kadaster: Sint-Pieters-Leeuw, 3de afdeling, sectie F, perceelnummer 546G (deel).

De definitief beschermde onroerende goederen en de overgangszone zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de definitief beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° historische waarde;
- 2° architecturale waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

De abdijhoeve Hof ten Brukom is een monumentale gesloten hoeve met rechthoekige configuratie, opgetrokken omstreeks 1777 in een traditionele bak- en zandsteenarchitectuur. Het onbeplesierde en verankerde baksteenmetselwerk wordt gecombineerd met kalkzandsteen voor plinten, hoekkettingen en negblokken, steergaten, uilengaten, verluchtingsgaten en poortomlijstingen aan de erfzijde, als ook enkele vensteromlijstingen aan de buitengevels. Blauwe hardsteen wordt aangewend voor de deur-, venster- en overige

poortomlijstingen. De hoevegebouwen onder steile zadeldaken, waren oorspronkelijk gedekt met genagelde leien. De oorspronkelijke houten beschoeiing (beplanking) die aan de binnenzijde van de meeste dakvlakken bewaard bleef, bevestigt dit. Aan de kopse gevels met muurvlechtingen zijn de steile zadeldaken afgewolfd. Boven het woongedeelte, de schuur en de paardenstallen aan de straatvleugel is het dak voorzien van dakkapellen.

De gebouwen zijn gegroepeerd rondom een gekasseid erf met centraal de voormalige mestvaalt, vandaag omgevormd tot een deels beboomd grasperk. De noordwestvleugel omvat het poortgebouw met duiventil en aan de erfzijde aangebouwde paardenstallen van circa 1938. De zuidwestvleugel bestaat uit de boerenwoning (pachterswoning), met aansluitend de rentmeesterswoning en paardenstallen. De zuidoostzijde wordt volledig ingenomen door een stalvleugel en de veldpoort. De noordoostzijde bestaat uit een hoger schuurvolume en het aansluitende wagenhuis.

Het hoevecomplex bewaart historisch binnen- en buitenschrijnwerk uit verschillende periodes, met inbegrip van hang- en sluitwerk. Uit de oorspronkelijk 18de-eeuwse bouwfase dateren onder meer de indrukwekkende houten poorten van de schuur, het poortgebouw en de veldpoort. Verder zijn er nog enkele oorspronkelijke buitendeuren, zoals deze van de boerenwoning, de rentmeesterswoning, de toiletten naast de toegangspoort en minstens één staldeur, meer bepaald deze van de stal naast het wagenhuis. Ten slotte zijn er nog enkele originele binnendeuren in de boerenwoning en rentmeesterswoning, waaronder de kelderdeuren. Onder het 19de-eeuws schrijnwerk zijn vooral de beluikte ramen van de boerenwoning en rentmeesterswoning van belang, soms ook voorzien van binnenluiken. Deze ramen hebben T-verdelingen en spanjoletten. Verder dateren verschillende laadluiken, ramen en (stal)deuren vermoedelijk uit de 19de of vroege 20ste eeuw. Het gedeeltelijk bewaarde schrijnwerk van de stalvleugel aan de straatzijde dateert van 1938.

De noordwestelijke vleugel van de abdijhoeve ligt parallel aan de straat en vormt als het ware de voorgevel van de hoeve. Het gaat om een eenlaagse vleugel met klein mank zadeldak, die gevat zit tussen de twee zijpuntgevels van respectievelijk de schuur en het woongedeelte. Decentraal bevindt zich het poortgebouw met duiventil onder een schilddak. De verankerde bakstenen buitengevel is nagenoeg gesloten en wordt alleen doorbroken door rechthoekige verluchtingsgaten.

Het poortgebouw op rechthoekige plattegrond bestaat uit een hoge doornit met verankerde korfboogpoort in een omlijsting van blauwe hardsteen aan de straat, van kalkzandsteen aan erfzijde en met geplafonneerde doorgang met zichtbare moer- en kinderbalken. De poortdoornit wordt afgesloten door de originele 18de-eeuwse houten poort, met bewaard hang- en sluitwerk, en is aan beide zijden voorzien van schamppalen. De gevels zijn voorzien van decoratief gekrulde muurankers aan beide zijden en van een brandplaatje ("PRIMES BRUXELLES") aan de straatzijde. Aan de erfzijde bevindt zich boven de poort een steekboogvormige nis met duivengaten en daarboven een steekboogvenster. In de straat- en zijgevel zijn later aangebrachte oculi ('uilengaten') met bakstenen omlijsting.

Aan de erfzijde van de straatvleugel bevinden zich de in 1938 toegevoegde paardenstallen, tussen het poortgebouw en de schuur. Het mank zadeldak is voorzien van drie diepe open dakkapellen, die zorgen voor extra verluchting van de stallen. De wit beschilderde bakstenen erfgevel met zwarte plint is doorbroken met getoogde deur- en vensteropeningen onder rollaag, met cordonlijst en dorpels van blauwe hardsteen. Vier van de oorspronkelijk acht opgeklampte houten staldeuren met betralied bovendeel zijn bewaard. In sommige gevallen zijn de tralies verwijderd of dichtgetimmerd. De tralies van de overige grote en kleine vensteropeningen zijn bewaard. Aan de kopse gevel, ter hoogte van het poortgebouw is een afgeronde drinkbak aangebracht. Het betraliede venster erboven is dichtgemaakt. De oorspronkelijke gevelafwerking is nog bewaard ter hoogte van het muurdeel tussen het poortgebouw en de paardenstallen. Het betraliede baksteenmetselwerk dat is aangestroken en bijgekleurd, en voorzien van een dagstreep.

Het interieur van de paardenstallen is functioneel, met zwart- en witbeschilderde muren. Alleen in de eerste paardenstal (het dichtst bij het poortgebouw) zijn de gemetselde water- en voederbak en metalen ruiven bewaard.

Het gedeelte van de straatvleugel tussen het poortgebouw en het woonhuis behield aan de erfzijde zijn 18de-eeuws uitzicht en bestaat uit een afdak en twee toiletruimtes naast de inrijpoort. De rechthoekige deuropeningen onder later van blauwe hardsteen, zijn voorzien van negblokken en een verluchtingsgat van kalkzandsteen. De oorspronkelijke houten deuren zijn bewaard, inclusief hang- en sluitwerk.

De zuidwestvleugel bestaat uit de boerenwoning, met aansluitend de rentmeesterswoning, een tussenruimte en paardenstallen. Het imposante volume bestaat uit twee en een halve bouwlaag, meer bepaald een halfondergrondse kelder, een gelijkvloerse verdieping en een zolderverdieping. De kelder bevindt zich onder de boerenwoning en de rentmeesterswoning, waardoor deze zich hoger bevinden dan de achterliggende tussenruimte en paardenstallen. Het steile afgewolfde zadeldak is zowel aan de straat- als erfzijde voorzien van dakkapellen, en van een tweede rij dakkapellen boven de boerenwoning aan de erfzijde. De dakoverstek rust op houten klossen, met daaronder steigergaten van kalkzandsteen.

Het verankerde bakstenen volume heeft aan de erfzijde een hoge plint van kalkzandsteen. Onderaan zijn betraliede keldervensters met omlijsting van blauwe hardsteen, rechthoekig aan de erfzijde, getoogd aan de buitenzijde. Aan beide zijden van de zuidwestvleugel zijn getoogde deur- en vensteropeningen in een omlijsting van blauwe hardsteen met sluitsteen. Aan de buitenzijde zijn de vensters kleiner en voorzien van dievenijzers. Aan de erfzijde is een afzonderlijke ingang voor zowel de boerenwoning als de rentmeesterswoning, toegankelijk via hardstenen treden, gevolgd door twee lager gelegen ingangen van de tussenruimte en de paardenstallen. Aan de buitenzijde is een achteringang van de boerenwoning. De vensteromlijstingen zijn voorzien van een sponning en houten buitenluiken op duimen, en bewaren hun 19de-eeuws houten schrijnwerk. Het betreft T-ramen met metalen roeden en spanjoletten. De ingang voor de boerenwoning en deze van de rentmeesterswoning hebben aan de erfzijde rijk uitgewerkte deuromlijstingen van blauwe hardsteen, met een lichte profilering, op neuten en onder een uitkragende gebogen waterlijst. Ze zijn voorzien van een betralied bovenlicht en bewaren hun oorspronkelijke 18de-eeuwse deuren met hang- en sluitwerk. De deuropening van de boerenwoning aan de buitenzijde heeft eenzelfde opbouw met betralied bovenlicht en bewaarde 18de-eeuwse deur, maar met een meer eenvoudige omlijsting. De tussenruimte heeft eenvoudige houten deuren. De doorgang naar de tegen de buitengevel aangebouwde veranda is vermoedelijk niet origineel. Waarschijnlijk werd hiervoor een vensteropening vergroot. De paardenstal heeft een typische tweedelige staldeur. Rechts van deze deur bevindt zich tegen de gevel een drinkbak van blauwe hardsteen.

De zolderverdieping is zowel aan de erfzijde als aan de buitenzijde toegankelijk via een aantal laadvensters met rechthoekige omlijsting van blauwe hardsteen.

Boven de deuromlijsting van de boerenwoning bevindt zich een later ingebrachte gevelsteen van blauwe hardsteen, met wapenschild en lijfspreuk "AMOR ET FIDES" van Séraphine Snoy, abdis van de Ter Kamerenabdij (1757-1794).

De oorspronkelijke indeling van de boerenwoning en de rentmeesterswoning is nog steeds herkenbaar en de balkenlagen, plankenvloeren en dakconstructie zijn bewaard gebleven. Een aantal binnendeuren zijn eveneens origineel, met name de brede plankendeuren met gelijkaardige vormgeving als de originele buitendeuren. Het gaat onder meer over de kelderdeur en twee deuren in de kelder. De binnenluiken aan de vensters van de achtergevel zijn vermoedelijk origineel en horen bij het 19de-eeuws schrijnwerk.

Het interieur van de tussenruimte en de paardenstallen vormde ooit één ruimte, gezien het invulmetselwerk tussen de zuilen van blauwe hardsteen. Beide ruimtes delen eenzelfde plafondconstructie van bakstenen koepelgewelven gescheiden door bakstenen scheibogen op monolithische zuilen van blauwe hardsteen met eenvoudige kapitelen.

De paardenstal bewaart haar volledige inrichting met vijf stallen, gescheiden door tussenschotten van bepleisterd baksteenmetselwerk met daarboven metalen hekken. De

voeder- en drinkbakken van natuursteen en metalen ruiven bleven overal bewaard. De muren zijn zwart en wit beschilderd. Er ligt een bakstenen vloer. Op het einde van de centrale gang bevindt zich een kaarsnis in de wand.

Het interieur van de tussenruimte is eenvoudig. Het metselwerk van de koepelgewelven en buitenmuren is onbeschilderd. De ruimte staat via een deur en venster in verbinding met de aanpalende rentmeesterswoning. Via een later gemaakte doorgang geeft de ruimte toegang tot de tegen de achtergevel aangebouwde veranda. De vloerbedekking in de tussenruimte is niet zichtbaar.

De kelder bestaat uit een aantal onderling verbonden ruimtes onder één groot tongewelf. De hoofdindelingen corresponderen met de bovenliggende ruimteverdeling van de boerenwoning en rentmeesterswoning. De keldertrap van blauwe hardsteen situeert zich onder de centrale gang van de boerenwoning. Er zijn steekboogvormige deuropeningen met bewaarde houten deuren, met inbegrip van hang- en sluitwerk. Er ligt een originele tegelvloer van blauwe hardsteen. In de meest noordelijke ruimte bevindt zich een wijnkelder met gemetselde wijnrekken.

De zolderverdieping bestond oorspronkelijk uit drie grote ruimtes, respectievelijk boven de boerenwoning, rentmeesterswoning en de stalruimte (inclusief tussenruimte). De bewaarde tussenmuren in baksteenmetselwerk geven deze indeling nog steeds aan. Mogelijk waren er kleinere ruimtes afgebakend met lichte houten scheidingswanden, voor de knechtenkamers. Het is niet duidelijk of deze ruimtes steeds onderling verbonden waren. Er is een niveauverschil tussen de zoldervloer van de boerenwoning enerzijds, en deze van de rentmeesterswoning en stal anderzijds. Dit niveauverschil is te verklaren door het licht hellend terrein van de hoevesite. Deze vleugel heeft een gordingenkap met onderaan flieringen op schaargebinten. De kap heeft bovenaan een nokgording op schoren en standvinken. De houten beschoeiing aan de binnenzijde van de dakconstructie bleef vermoedelijk grotendeels bewaard. Ook de balkenlagen met grote moer- en kinderbalken, en de plankenvloeren bleven bewaard.

De zuidoostelijke vleugel ligt parallel ten opzichte van de straatvleugel. Hij bevat ruime stallingen op de gelijkvloerse verdieping en een grote hooi- of stapelzolder op de zolderverdieping. Uiterst rechts bevindt zich de poortdoorgang met veldpoort, min of meer in het verlengde van de inrijpoort van de voorgevel. Het volume heeft een steil zadeldak dat aansluit op de bedaking van de aanpalende vleugels. De dakoverstek rust op houten klossen, met daaronder steigergaten van kalkzandsteen. Het verankerde bakstenen volume heeft aan beide zijden een hoge plint van kalkzandsteen en is aan de erfzijde opengewerkt met getoogde deur- en vensteropeningen in een omlijsting van blauwe hardsteen met sluitsteen. Op regelmatige afstand wisselen identieke deur- en vensteropeningen zich af. Drie staldeuren zijn bewaard, waarvan de datering onduidelijk is. De kleine vensteropeningen bewaren hun houten schrijnwerk met T-indeling en kleine roedeverdeling, vermoedelijk daterend uit de 20ste eeuw. Bovenaan de erfgevel bevinden zich op regelmatige afstand laadvuistvensters in een rechthoekige omlijsting van blauwe hardsteen. De grotendeels gesloten achtergevel van de stalvleugel is sporadisch doorbroken door hoog geplaatste en betraliede vensteropeningen en verluchtingsgaten. Sommige hebben omlijstingen van blauwe hardsteen, andere negblokomlijstingen van kalkzandsteen, met sponning. De veldpoort in de achtergevel is een verankerde korfboogpoort in een omlijsting van blauwe hardsteen en met een doorgang naar de binnenplaats met zichtbare zoldering met moerbalken. De poortdoorrit wordt afgesloten door de originele 18de-eeuwse houten poort, met bewaard hang- en sluitwerk, en voorzien van een klinket.

Het interieur van de stalvleugel bestaat uit een opeenvolging van twee grote stalruimtes van gelijke oppervlakte. Beide ruimtes zijn overspannen door bakstenen koepelgewelven op monolithische zuilen van blauwe hardsteen met eenvoudige kapitelen, waardoor een driebeukige geleding wordt bekomen. De indeling van beide stallen is echter niet volledig identiek. De meest oostelijke stal, aanleunend bij het wagenhuis, bestaat uit zes gelijke traveeën. De westelijke stal bestaat daarentegen uit vijf ongelijke traveeën. Het functionele interieur is in beide stallen gedeeltelijk bewaard. Overal zijn de zuilen, koepelgewelven en bakstenen wanden bewaard. De oorspronkelijke vloeren en stalinrichting zijn in beide stallen

niet bewaard. In de westelijke stal bleven een aantal oorspronkelijke elementen bewaard, zoals twee beluikte laadvensters in de buitengevel, een laadluik in één van de koepelgewelven en twee kaarsnissen in de tussenwand tussen de twee stallen. De bakstenen wanden zijn onbeschilderd. In de oostelijke stal bleef de zwart-witte beschildering van wanden en plafond bewaard.

De zolderverdieping bestaat uit één grote open ruimte, gescheiden door lage bakstenen scheidingsmuren die de traveeën markeren. De ruimte wordt overspannen door een gordingenkap met onderaan flieringen op schaargebinten. De kap heeft bovenaan een nokgording op schoren en standvinken. De houten beschoeiing aan de binnenzijde van de dakconstructie bleef integraal bewaard. De moerbalken, steunen op bakstenen sokkels ter hoogte van de hardstenen zuilen van de onderliggende stallen. Ter hoogte van de scheidingsmuren, respectievelijk tussen de oostelijke en westelijke stallen, en tussen de oostelijke stal en de aanpalende noordoostelijke vleugel, zijn dit doorlopende bakstenen tussenmuurtjes. Aan de zijde van de veldpoort is een eindgevel, die bijna volledig is opgetrokken tot in de nok. Aan de overzijde loopt deze zolderverdieping door naar de noordoostelijke vleugel, boven de stal en het wagenhuis.

De noordoostelijke vleugel sluit aan bij de stalvleugel en bevat achtereenvolgens een stal, wagenhuis en schuur. De stal bevindt zich in de hoek van de zuidoostelijke vleugel (stalvleugel) en de noordoostelijke vleugel. Aansluitend bevindt zich het wagenhuis. Beide ruimtes hebben dezelfde afmetingen en zijn gevat onder eenzelfde zadeldak, dat aansluit bij het dak van de stalvleugel. De dakoverstek rust op houten klossen, met daaronder steigeren van kalkzandsteen.

Het verankerde bakstenen volume heeft uitsluitend aan de achterzijde van de stalvleugel een plint van kalkzandsteen. Er bevindt zich één betraaid venster in een getoogde neblokromlijsting van kalkzandsteen met sponning, en enkele verluchtingsgaten. De buitengevel van de noordoostelijke vleugel is gesloten, op twee vensteropeningen na. Het betreft een identiek getoogd en betraaid venster, en een later ingebracht rechthoekig venster onder rollaag, beide met houten schrijnwerk met kleine roedeverdelingen.

Aan de erfzijde zijn drie doorgangen van het wagenhuis met rondboogromlijstingen van kalkzandsteen, rustend op twee monolithische zuilen van blauwe hardsteen, met eenvoudige kapitelen. Centraal erboven geeft één laadvenster in een rechthoekige omlijsting van blauwe hardsteen toegang tot de bovenliggende zolderruimte.

Rechts van de bogen van het wagenhuis bevindt zich de deur naar de stal, met een getoogde omlijsting van blauwe hardsteen, met sluitsteen. De originele 18de-eeuwse en typisch tweeledige staldeur bleef bewaard, met inbegrip van het hang- en sluitwerk.

Het interieur van zowel de stal als het wagenhuis bestaat uit functioneel ingerichte ruimtes, van gelijke grootte, overwelfd met bakstenen koepelgewelven steunend op vier monolithische zuilen van blauwe hardsteen, met eenvoudige kapitelen. De stal heeft nagenoeg dezelfde aankleding als de aanpalende stalvleugel. De interieurafwerking, bestaande uit zwart-witte beschilderde bakstenen wanden is bewaard. Het wagenhuis is een driebeukige halfopen gekasseide ruimte die in rechtstreekse verbinding staat met de binnenplaats en waar drie rijtuigen konden worden gestald. De zolderruimte van de stal en het wagenhuis is verbonden met de zolder van de aanpalende stalvleugel en heeft een identieke interieurafwerking.

De langsschuur is een imposant volume dat aanzienlijk hoger is dan de aanpalende gebouwen. Het grote verankerde bakstenen volume onder steil afgewolfd zadeldak is aan de erfzijde voorzien van dakkapellen. De dakoverstek rust op houten klossen, met daaronder steigeren van kalkzandsteen. De twee afgewolfde kopse gevels hebben muurvlchtingen in het baksteenmetselwerk, en hoekkettingen en uilengaten van kalkzandsteen. Aan de straatzijde bevindt zich decentraal een schuurpoort. Het betreft een decoratief verankerde korbboogpoort in een omlijsting van blauwe hardsteen. Centraal boven de poort is een metalen brandplaatje aangebracht ("PRIMES BRUXELLES"). De tweede kopse gevel is deels aangebouwd tegen het lager volume van het wagenhuis. Hiernaast bevindt zich de schuurpoort aan erfzijde, eveneens in een korbboogvormige omlijsting van blauwe hardsteen.

Beide toegangen bewaren nog hun indrukwekkende en oorspronkelijk 18de-eeuwse houten poorten, inclusief hang- en sluitwerk en zijn voorzien van schamppalen. Aan de erfzijde bevindt zich een klinket in de poort. Door een systeem van ijzerwerk en balken kon de poort worden open gehouden of gesloten. De erfgevel van de schuur is nagenoeg gesloten en voorzien van een plint in kalkzandsteen. Er bevinden zich één deur en twee vensteropeningen, in een getoogde omlijsting van blauwe hardsteen, met sluitsteen. De buitengevel is volledig gesloten, op één later ingebracht laadvenster en één keldervenster in de eerste, meest noordelijke travee na. Beide vensteropeningen zijn voorzien van een rechthoekige omlijsting van blauwe hardsteen. De buitengevel heeft ook een plint van kalkzandsteen, maar aanzienlijk lager dan elders.

Het interieur van de schuur onderging in de tweede helft van de 20ste eeuw enkele belangrijke wijzigingen, maar behield desondanks haar herkenbaarheid en een groot deel van de oorspronkelijke interieurelementen. De schuurpoort is aan erfzijde hoger dan deze aan de buitenzijde. Er werd hierbij handig gebruik gemaakt van het licht hellend terrein van de hoesite. Naast de doornit of 'dorsvloer' bevindt zich de 'tas', waar het graan gestapeld werd. Het interieur van de graanschuur van het Hof ten Brukom wordt geritmeerd door vijf ronde bakstenen zuilen die de scheiding tussen dorsvloer en tas aangeven en via de bovenliggende stijlen, de houten dakconstructie ondersteunen. De zuilen hebben vierkante bakstenen sokkels, met tussenin grote blokken van blauwe hardsteen, met uitzondering van de laatste twee traveeën. De schuur bewaart haar indrukwekkende dakgebinte, meer bepaald een gordingenkap met flieringen op gestapelde schaargebinten. Tussen de flieringen is een gording aangebracht. De kap heeft bovenaan een nokgording op schoren en standvinken. De doornit van de schuur wordt onderaan afgebakend door bakstenen kolommen met daarboven houten stijlen, die fungeren als steun voor de dekbalken van de onderste schaargebinten. De wit beschilderde bakstenen interieurafwerking is nog zichtbaar aan de zuidoostelijke muur (erfzijde). Op regelmatige afstand bevinden zich hier enkele kaarsnissen. In de geveltop van de kopse gevel van de schuur aan de zijde van het wagenhuis bevindt zich een oorspronkelijk houten luik, met bewaard hang- en sluitwerk, in een houten omlijsting met frontonbekroning.

Art. 3.1 Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de algemene doelstelling van de bescherming is het behoud van de erfgoedkenmerken en -elementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarden;
- 2° de abdijhoeve Hof ten Brukom met haar gaaf bewaard exterieur, gedeeltelijk bewaard interieur en de gekasseide binnenplaats vormt een ensemble. Elke beheersdaad moet de erfgoedwaarden, erfgoedkenmerken en -elementen respecteren en ondersteunen. Nieuwe ingrepen en wijzigingen in het gebruik van het pand vereisen een geïntegreerde aanpak waarbij de impact op het geheel wordt afgewogen en waarbij de draagkracht van het gebouw niet wordt overschreden. Dit veronderstelt vakkundig onderhoud en indien nodig conserverende ingrepen;
- 3° met betrekking tot het exterieur van de hoeve beoogt de bescherming het behoud van de buitenarchitectuur qua schaal, volumewerking, materiaalgebruik en afwerking, met inbegrip van het historisch schrijnwerk;
- 4° voor alle origineel schrijnwerk wordt het behoud in situ nagestreefd, in het bijzonder (maar niet beperkt tot) het oorspronkelijke 18de-eeuwse schrijnwerk. Ook de preventief gedemonteerde onderdelen van dit schrijnwerk maken integraal deel uit van het beschermde monument, waaronder één deurvleugel van de toegangspoort en één staldeur;
- 5° met betrekking tot het interieur beoogt de bescherming het behoud en/of het herstel van de herkenbaarheid en afleesbaarheid van de respectievelijke functies van de verschillende ruimtes, zoals onder meer de stallen, de woonvleugel, de schuur, het wagenhuis, het poortgebouw en de zolders;
- 6° in de 19de en 20ste eeuw werd de hoeve gebruikt als paardenkwekerij. De paardenstallen zijn nagenoeg overal verwijderd, met uitzondering van de stal in de zuidelijke hoek van het complex, naast de veldpoort. Daarnaast is ook het volume van de in 1938 aangebouwde paardenstallen aan de erfzijde van de straatvleugel bewaard, met inbegrip van het interieur van één van deze stallen. De 19de- en 20ste-eeuwse

- paardenstallen zijn een waardevolle toevoeging aan het gebouw, die getuigen van het verder functioneren van de voormalige abdijhoeve na de opheffing van de Ter Kamerenabdij. Het behoud ervan wordt daarom met de bescherming vooropgesteld;
- 7° het verdient aanbeveling dat niet bewaarde of gedemonteerde oorspronkelijke elementen worden teruggebracht en/of gerestaureerd, zoals onder meer:
- a) het terugbrengen van de oorspronkelijke natuurleien bedaking;
  - b) het terugbrengen van de oorspronkelijke gevelafwerking van de in 1938 tegen de straatvleugel aangebouwde paardenstallen, zodat deze visueel opnieuw beter aansluit bij de 18de-eeuwse hoevegebouwen, zoals vermoedelijk ook oorspronkelijk bedoeld was. Het betreft een afwerking waarbij het baksteenmetselwerk wordt aangestroken en bijgekleurd, en voorzien wordt van een dagstreep;
- 8° het verdient aanbeveling dat later aangebrachte wijzigingen of toevoegingen die een negatieve impact hebben op de erfgoedwaarde, worden verwijderd en/of gerestaureerd, zoals onder meer:
- a) het verwijderen van de in 1932 tegen de erfgevel van de stalvleugel aangebrachte houten gaanderij;
  - b) het verwijderen van de later ingebrachte structuren in de schuur, waaronder de muurdelen in snelbouwbaksteen, de stalen structuren en betonnen tussenvloeren;
  - c) het restaureren van het aangepaste interieur van de westelijke stal, waaronder het verwijderen van de bakstenen schouwmantel en sanitaire blok en keuken. Als ook het verwijderen van de later ingebrachte horizontale vensters in de buitengevel die uitkijken op de paardenrijpiste, of deze vervangen door een passende hedendaagse invulling, met respect voor de erfgoedwaarde van het monument.

Art. 3.2 Voor de overgangszone gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° ingrepen in de overgangszone rondom het als monument beschermde Hof ten Brukom moeten de erfgoedwaarden van het monument respecteren, en indien mogelijk versterken. Dit kan onder meer door middel van ingrepen die de leesbaarheid van de architectuur versterken, door restauratieve ingrepen, of door het verwijderen van aanbouwen zonder erfgoedwaarde en elementen of beplanting die het zicht op het monument ontnemen, in het bijzonder wat betreft het zicht vanaf het openbaar domein. Ook bij de inrichting van de open ruimte, aanplantingen en verhardingen dient men rekening te houden met de erfgoedwaarden van het monument;
- 2° het is wenselijk dat de aanbouwen tegen de buitengevels van het monument die een negatieve impact hebben op de erfgoedwaarde worden verwijderd, meer bepaald: een sterk verbouwde aanbouw uit 1932 tegen de schuur, een garage tegen de noordgevel van het woonhuis uit 1985, een veranda tegen de zuidwestelijke gevel van de woonvleugel, en de grote aangebouwde paardenrijpiste uit 1970 en paardenboxen tegen de achtergevel van de stalvleugel;
- 3° bij het eventuele slopen, verbouwen, aanpassen of heropbouwen van een tegen het monument aangebouwde constructie (zonder erfgoedwaarde) dient bijzondere aandacht uit te gaan naar de impact op de erfgoedwaarden van het monument. Deze ingrepen mogen geen negatieve impact hebben op de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen.

Art. 4.1 De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 4.2 De zakelijkrechthouder en de gebruiker van de overgangszone zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5.1 Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan daken en buitenmuren van constructies:
  - a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking en gootconstructies;
  - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
  - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
  - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, poorten, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing beslag, hang- en sluitwerk;
  - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
  - f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
- 5° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
  - a) het plaatsen of wijzigen van bovengrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
  - b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen;
  - c) het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van verhardingen, wegen, paden en groenaanleg;
  - d) het rooien, vellen, beschadigen en/of vervangen van bomen en struiken, en elke handeling die een wijziging van de groeiplaats en groeivorm van de bomen en de struiken, tot gevolg kan hebben;
  - e) het aanleggen of wijzigen van verharding of het uitbreiden van bestaande verhardingen;
  - f) het aanleggen van sport- en spelinfrastructuur of parkeerplaatsen;
  - g) het wijzigen van het (micro)relief;
  - h) graafwerken in functie van het bouwen, verbouwen of heropbouwen van constructies;
  - i) het plaatsen van ondergrondse leidingen;
  - j) het aanplanten, vellen, rooien en ontstronken van bomen;
- 6° het uitvoeren van de volgende handelingen aan of in het interieur:
  - a) het uitvoeren van destructief materiaaltechnisch onderzoek;
  - b) het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe structuren;
  - c) het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;

- d) het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, gewelven, vloeren, trappen, binnenschrijnwerken, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, lambrisering, beslag, hang- en sluitwerk, en van de waardevolle interieurdecoratie;
- e) het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontpleisteren van bepleisterde elementen;
- f) het beschilderen van ongeschilderde elementen of het schilderen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige.

Art. 5.2 Voor de volgende handelingen aan de overgangszone moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het uitvoeren van de volgende werken aan daken en buitenmuren van constructies:
  - a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking en gootconstructies;
  - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
  - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
  - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, poorten, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing beslag, hang- en sluitwerk;
  - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
  - f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
- 4° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
  - a) het plaatsen of wijzigen van bovengrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
  - b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen;
  - c) het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van verhardingen, wegen, paden en groenaanleg;
  - d) het rooien, vellen, beschadigen en/of vervangen van bomen en struiken, en elke handeling die een wijziging van de groeiplaats en groeivorm van de bomen en de struiken, tot gevolg kan hebben;
  - e) het aanleggen of wijzigen van verharding of het uitbreiden van bestaande verhardingen;
  - f) het aanleggen van sport- en spelinfrastructuur of parkeerplaatsen;
  - g) het wijzigen van het (micro)relief;
  - h) graafwerken in functie van het bouwen, verbouwen of heropbouwen van constructies;
  - i) het plaatsen van ondergrondse leidingen;

j) het aanplanten, vellen, rooien en ontstronken van bomen.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel,

22 NOV. 2019

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Matthias DIEPENDAELE